

INCENDIS

Memòria final Hivernem '23

Nico Jongen

Antecedents

Aquest projecte d'investigació s'emmarca dins del programa conjunt del Festival Fira Tàrrrega i l'Institut Ramon Llull, anomenat "Hivernem". L'activitat es va dur a terme en el període 2022-2023 i va cobrir els territoris d'Olot, Tàrrrega i Marsella.

Tot i un cert grau d'eclecticisme metodològic en algunes de les meves investigacions prèvies al projecte *Incendis*, la meva pràctica habitual va, no només acompanyada, sinó precedida per una gran preparació escrita i, en bona part, "justificada" per una motivació ètica, estètica o tècnica. Aquesta elaboració escrita, potser teòrica, precedeix l'assaig que no es dona fins molt després d'aquesta condició.

Considero que, malgrat tenir uns interessos i uns objectius marcats prèviament, el procés ha pres una forma més aviat experimental, o millor dit, assagística. Els assaigs han ocupat el centre de la recerca i, és a partir dels assaigs, que he anat recollint notes, desenvolupant algunes idees, diferint i prenent decisions per a la conclusió escènica que es presentarà el 2024.

En aquest sentit, sento que el meu procés és proper a la concepció d'assaig de Joan Fuster, qui diu: "*L'assaig no és mai sobre, sinó cap a un tema. Un camí per comprendre: un camí entre d'altres: un que exclou i ens força a renunciar, de moment, als altres camins*". Crec que de forma senzilla, Fuster compren perfectament l'experiència assagística, que no deixa de ser una experiència absolutament humana. A diferència de l'elaboració escrita prèvia, que podria pressuposar que es pot arribar a la conclusió abans de l'assaig, l'assagística admet que no compren (ni, per descomptat, *a priori*, ni fins i tot *a posteriori*) la totalitat del tema o material a treballar.

Com explicaré a les pàgines següents, a *Incendis* investigava -conjuntament amb les diverses persones que m'han acompanyat al llarg d'aquest any- cap a **les qüestions relatives a la figura i presència de l'incendi, així com alguns aspectes del foc i algunes característiques de l'obra de Gaston Bachelard (a través de les seves obres *Psicoanàlisi del foc*, *La flama d'una vela* i *Fragments d'una poètica del foc*) o Fiódor Dostoievski (a la seva novel·la *Dimonis*)**. M'apropo a ells, en aquest mateix moviment que deia Fuster, emprant un camí, decidint, remenant i

finalment renunciant i excloent. Crec que la qüestió de la pràctica com a investigació ha de tenir en el seu centre aquesta concepció de l'assaig i apostar fermament per una pràctica de prova i error, de retroalimentació contínua. L'assaig, doncs, seria també una forma d'obtenir coneixement i, d'alguna manera, també marcaria el seu límit "epistemològic", en tant que comprendria, d'una banda, la seva parcialitat (aquest anar cap al "tema"), i alhora, com a forma artística en viu, enteniria que hi ha en si una part variable, imprevisible i fins i tot insoluble en el discurs. Treballar amb un programa atorgaria, al meu entendre, tota l'autoritat al discurs escrit prèviament i la posada en escena intentaria recollir el que s'ha decidit prèviament. Intento acostumar-me a una altra manera que, modestament, crec que va més a favor de l'ofici i l'artesanía.

D'altra banda, tot i que els referents teòrics amb relació al tema de la recerca proposada són abundants i diversos, pel que fa a referents pràctics (i aquí poden entrar tant peces artístiques, dispositius d'art en viu o simulacres), aquests són molt poc extensos. És pertinent esmentar que **un dels camps que ha explorat més la idea del foc i de l'incendi, i de com aquestes es relacionen amb l'ésser humà, ha estat la literatura -tant la narrativa, poesia, assaig, etcètera-**. Per tant, per a poder construir un projecte de recerca que girés entorn

d'aquesta temàtica i problemàtica, no es podia deixar de treballar a partir d'aquests referents: des de Gaston Bachelard, passant per Agamben, Dostoievski, Nietzsche o de Nerval.

A més, per poder fer una recerca que ens apropés al tema exposat en aquesta memòria, **calia mirar més enllà de les arts vives, amb l'objectiu posteriorment de posar-ho en consonància amb el camp artístic que ens incumbeix. És per això que va ser important per mi tenir en consideració no els resultats com les tècniques emprades -majoritàriament en el camp cinematogràfic- per obtenir uns resultats. I, a partir de l'observació d'aquestes tècniques i metodologies, poder construir un cos de la recerca pràctica que profunditzés en el camp de les arts escèniques.**

Finalment, i explorant el camp de les arts visuals, vaig tenir en compte la feina d'artistes com Olafur Eliasson, Apichatpong Weerasethakul (tot i ser aquest, un outsider provinent del camp del cinema), Marc Sellarés o Ritva Kovalainen qui, des de la tècnica, han recreat fenòmens meteorològics i fantasiejat amb els efectes especials.

The burn, Jane Fulton. 2007.

Descripció de la investigació

*Està apagant el foc, Excel·lència/
Difícilment podrà fer-lo. El foc
està en el cervell de la gent,
no a la teulada de les cases*

Gargantua i Pantagruel, François Rabelais.

El món és ràpid si un l'imagina en flames
La flama d'una espelma, Gaston Bachelard.

Incendis és un projecte que segueix la recerca formal i narrativa que he dut a terme en els darrers anys a través dels projectes *Los figurantes*, *Los figurantes (videoinstal·lació)* i *Cantus Gestualis #Introitus*. El projecte que detallaré a continuació sintetitza tot allò après en aquests projectes: **el treball sobre el performer amateur, la recreació de mons escènics i la narració visual**. He volgut emprendre un camí cap a la investigació d'**un dispositiu escènic interdisciplinari** que exploti al màxim aquestes “narratives silencioses”, que sorgeixen de la conjunció de la potència viva de les imatges escèniques i d'una forta dramaturgia textual, en el deixant

de les meves inquietuds recurrents.

En un moment clau de la novel·la *Dimonis* de Fiódor Dostoievski, es relata de la següent manera un foc que s'ha activat en una part de la ciutat:

«Al costat del foc mateix s'amuntegaven els espectadors que havien vingut corrent de tots els punts de la ciutat. Uns ajudaven a extingir-ho, uns altres es limitaven a mirar-ho. Un gran incendi nocturn produeix sempre una impressió tan provocativa com emocionant; d'aquí l'atractiu dels focs artificials; però en el cas de la pirotècnia, la disposició del foc en pautes regulars i gracioses, al parell que la falta total de perill, produeixen un efecte jovial i lleuger, anàleg al d'una copa de xampany. Un incendi real és quelcom molt diferent; aquí l'horror i una certa sensació de perill personal, juntament amb la notòria impressió emocionant d'un incendi nocturn, produeixen en l'espectador (per descomptat, si no és la seva casa la que crema) una commoció i un repte, per dir-ho d'alguna manera, a l'instint de destrucció que, ai!, jeu en l'esperit de tot home, fins i tot en el del més pusil·lànim i casolà funcionari públic de baixa categoria... Aquesta fosca sensació causa gairebé sempre delit».

No tots hem presenciat un incendi amb els nostres propis ulls, però tots tenim una experiència directa amb ells, ja sigui a través d'altres coneguts, de l'experiència de veure un bosc cremat -que és devastador-, de la televisió (on els incendis es multipliquen barbàricament a l'estiu), de pel·lícules, de fantasies o d'escrits. L'incendi s'inscriu en l'imaginari col·lectiu. Encara més, l'ésser humà té un vincle primitiu amb el foc, una relació que es remunta a fa milers de milers d'anys, quan l'*Homo erectus* va poder, finalment, "controlar-lo".

A *Incendis* vaig decidir investigar pràcticament la figura de l'incendi, entenent aquesta com quelcom que ens és inherent a tots els humans, que compartim com a humanitat. La meva intenció per a aquest projecte va ser, doncs, treballar, d'una banda, **la figura de l'incendi (i foc) en els seus múltiples nivells (històric, emocional, documental, artístic,...), a més de documentar múltiples experiències de ciutadans de diferents parts del territori (que tinguessin una experiència directa o indirecta amb aquests) per a després plantejar un dispositiu instal·latiu-escènic que reproduís, d'una manera completament ficcional, la "dansa" d'un gran incendi en el bosc.**

En un moment de crisi global mediambiental, on el nostre cos cada vegada es troba més atacat per canvis meteorològics, amb aquest projecte m'interessava qüestionar-me **com tenir esperança i viure col·lectivament després de la crisi dels grans discursos d'avui, trencant amb la visió catastrofista que espera que un salvador ens vingui a rescatar.** Això sí, el meu interès radicava en dur-lo a terme sense perdre aquesta qualitat poètica que ha d'acompanyar a tot projecte artístic. **Mirant un foc -que, encara sent ficcional, creat amb il·luminació i efectes especials, crearia la il·lusió de veritable-**, mirant directament la catàstrofe, acceptant les nostres contradiccions (aquesta barreja entre por i desig de destrucció) els espectadors podrien plantejar preguntes constructives i buscar solucions comunes a les nostres problemàtiques contemporànies.

Durant els mesos de recerca em vaig relacionar, d'una banda, amb **ciutadans de diferents contextos còmplices a la meva companyia -o col·laboradors d'aquesta- i, d'altra banda, amb experts i professionals que orbiten al voltant d'aquest fenomen (científics, bombers, artistes visuals, il·luminadors, ambientòlegs, paisatgistes, curadors).** La meva metodologia de recerca es va desplegar tant teòricament com pràcticament. És important teixir un bon projecte a través de bibliografia, contrast

teòric i escriptura textual, però **obviar el fet d'accionar del cos en aquest projecte (amb si mateix i en relació amb l'espai públic) hagués suposat, probablement, un error.** Tanmateix, em vaig deixar **assessorar i acompanyar per diversos perfils, de múltiples camps de coneixement** que, al llarg de l'any 2023 van ajudar-me a teixir un projecte coherent, complex i compromès amb la nostra actualitat.

Crec en la pertinència d'*Incendis* i en la seva contemporaneïtat temàtica i metodològica. Per a mi **és crucial que no sols el discurs d'una pràctica artística sigui social, sinó que la seva metodologia respecti al màxim els participants i els contextos en els quals s'empelta la proposta.** Penso que l'alta cultura no sols s'ha allunyat de la societat, sinó que ens ha portat a un pessimisme elitista que impedeix trobar solucions comunes als reptes. Tenint en compte aquests enunciats, i havent arribat al final de la meva investigació, em sento convençut que aquest projecte els ha respectat.

*Imatges de la residència tècnica a
Marseille. Novembre 2023.*

Objectius principals i reflexió sobre el procés en funció dels mateixos

Tot i que la recerca s'emmarca dins de la temporada 2022-2023 (i això significa un treball desplegat al llarg d'aquest any), a través del Marc "Hivernem" es van dur a terme tres períodes intensius en forma de residència a Olot, Tàrraga i Marsella (cadascú de naturaleses diferents). A continuació detallaré els objectius del meu treball a cadascuna d'elles.

Podríem dir que existeixen tres vies de treball inicial de cara a aquest projecte. Per una banda, **una documental (amb el teixit associatiu de cada context); seguit d'una historicoartística (amb el gruix de feina historiogràfica i artística existent) i finalment una tècnica-pràctica** (treballant tots els elements tècnics que conformaran la meva hipòtesi d'instal·lació):

1) En el cas de la primera, la meva intenció va ser reunir-me amb **diferents testimonis que orbitaven al voltant del context "incendi"**: persones que han presenciat un incendi, persones que els documenten; guardes forestals, bombers, ambientòlegs, paisatgistes; persones que s'han vist afectades -de qualsevol manera- per un fenomen com és de l'incendi, artistes que s'han

apropat d'alguna manera a la figura o idea de l'incendi, professionals del camp cinematogràfic que hagin explorat mitjançant efectes especials el fenomen, etcètera. El meu interès va ser, doncs, **enregistrar aquestes diverses experiències, detectar quins baixos continus tenien entre elles i veure com es podrien arribar a relacionar amb el dispositiu instal·latiu-escènic documental, al mateix temps que intentava parlar de la comunitat, d'allò comú, del futur mediambiental i del paper de les arts en tots aquests fenòmens.**

2) En el cas de la segona, el meu interès raïa a investigar les qualitats (i potencialitats) poètiques de l'incendi, de cara a ulteriorment posar-lo en relació amb el dispositiu. Per fer-ho, vaig explorar el món i les obres d'artistes, historiadors i sociòlegs que d'alguna manera s'havien interessat pel foc o els incendis -*es pot consultar la llista bibliogràfica i webgràfica completa al final d'aquest projecte*-. D'aquesta manera vaig poder, per una banda, entendre de quina forma intrínseca es relaciona el foc amb l'ésser humà i, per una altra banda, poder albirar eines que em servissin no només de cara al dispositiu final, sinó també per enfocar el

treball amb el conjunt de testimonis del projecte.

3) En el cas de la tercera, m'interessava aprofitar la meua residència internacional per desenvolupar els aspectes tècnics de la proposta (d'una gran importància en aquest projecte). Per fer-ho, vaig treballar conjuntament amb col·laboradors del projecte a un centre de creació d'arts del carrer a Marsella, Lieux Publics, que es trobava al costat d'un bosc. **Aquest espai va resultar ideal per a poder dur a terme una residència tècnica en un espai a l'aire lliure, a partir de la posada del sol, amb dotació tècnica de l'equipament (il·luminació, so i fum) que possibilitava treballar exhaustivament la proposta** i les meves hipòtesis de treball pràctic entorn del dispositiu final.

A continuació, detallaré els objectius de cadascuna d'aquestes tres residències:

Residència 1 a Faberllull (Olot)

Prenent el context Faberllull, tot i tenir present la primera i segona via de treball, vaig decidir enfocar-me en l'estudi, podríem dir, simbòlic i poètic de l'incendi i, d'una manera més ampla, del foc en relació amb l'ésser humà. És a dir, em vaig dedicar a qüestionar-me **què**

succeeix a les nostres ments quan observem un incendi, en quines contradiccions ens veiem immersos, amb l'objectiu en última instància de decidir l'enfocament de la meua instal·lació. Això va resultar en un treball bibliogràfic i de lectura, posat en diàleg amb una feina d'escriptura al voltant d'aquestes nocions, problemàtiques i preguntes.

Com a antecedents a tenir en compte, voldria esmentar que la meua estada a Olot es va veure afectada (en el sentit positiu de la paraula) per altres artistes que es trobaven presents aquells mateixos dies: Alejandro Santaflorientina (també premiat amb Hivernem '22) per una banda, el grup de dramaturgs catalans-palestins acompanyats de la Gemma Rodríguez del PEN català per una altra i, finalment, el Festival Sismògraf (amb el seu ventall d'artistes, gestors culturals i públics). Tot això va fer que la meua estada fos encara més fructífera.

Com a artista, considero extremadament necessari aprofitar els contextos on la proposta s'empelta i sortir de la nostra "bombolla", confrontar-la amb altres mirades, altres sabers i altres fers. La meua residència a Faberllull em va permetre posar en pràctica tot això. És degut a aquest fet que la meua recerca

no es va veure centrada només en la temàtica i l'enfocament en relació amb el tema en qüestió, sinó també en la meva reflexió com a artista, **de quina manera considero rellevant explicar les problemàtiques que ens afecten com a societat.**

En aquesta línia, i tot i no tenir una relació directa amb la temàtica del projecte, sí que vaig poder reflexionar al voltant del concepte de companyia i com aquesta, si entesa com un projecte de projectes, podia respondre d'una manera més fructífera a les meves necessitats artístiques, a com articular el seguit de projectes que he dut a terme en els últims i duré a terme en els futurs anys -de naturaleses heterodoxes i eclèctiques-. Vaig poder entendre que el bon funcionament d'una companyia es mesura per un equilibri entre la mirada artística i una visió de producció, enteses com a components essencials i interdependents.

Reprement el fil de la meva recerca, una de les conclusions a les quals vaig arribar durant la meva estada és que, **tot i que l'incendi, ulteriorment, s'emmarca en un pla simbòlic («Està apagant el foc, Excel·lència/ Díficilment podrà fer-lo. El foc està en el cervell de la gent, no en la teulada de les cases» com escrivia Dostoievski a Dimonis), la nostra primera experiència al relacionar-nos amb el**

foc no és mental, sinó més aviat física. I, per tant, seria interessant en les properes residències d'aprofundir en aquesta noció d'una forma més pausada i profunda.

Residència 2 a Tàrraga

De cara a la meva estada al juny a Tàrraga, el meu objectiu seria doncs desenvolupar, per una banda, la hipòtesi sorgida de la meva primera residència a Olot (l'aspecte fàctic i físic del foc), a més d'explorar la segona via de treball -exposada a l'inici d'aquest capítol- i relacionar-me amb diferents testimonis (directes i indirectes) d'incendis.

Una de les preguntes que em vaig plantejar de cara al treball amb tots ells va ser la forma d'enregistrament dels seus testimoniatges. És a dir, una part de la meva feina abans d'arribar a la meva segona residència va ser decidir metodològicament si em reuniria amb ells de forma individual, de forma col·lectiva, a espais coneguts i íntims per ells (que poguessin activar la seva memòria en relació amb els incendis), proposant dinàmiques artístiques o simplement fent servir eines d'investigació, etcètera.

Finalment, vaig optar per les trobades individuals amb cadascú d'ells. La meva intuïció era que, **tot i pensar en la meva proposta com una experiència col·lectiva, primer necessitava entendre de quina forma ens afectava trobar-nos davant d'un incendi de manera individual**, alhora que em qüestionava la naturalesa íntima intrínseca a aquest fenomen.

Entre els testimonis amb els quals em vaig reunir durant la meva estada a Tàrraga figuren:

- Toni Vila, exbomber de Tàrraga.
- Jordi Romero, testimoni d'un incendi.
- Maria Dolors Pedrós, testimoni d'un incendi.
- Assu Planas, representant del Centre de ciència i tecnologia forestal de Catalunya [online].
- Gemma Carbó, directora del Museu de la Vida Rural de l'Espluga del Francolí (qui va presentar una exposició al voltant del fenomen de l'incendi).

Recollits tots aquests testimonis, la conclusió que vaig extreure després de la meva residència va ser que, tot i haver estat necessaris al meu camí, aquests testimonis no haurien de sortir explícitament

(ni a través de la seva presència ni a través de material enregistrat) a la proposta final d'*Incendis*. És a dir, el seu material compartit amb mi havia estat de gran importància i interès per entendre com aproximar-me a la idea del dispositiu, però alhora es veia clarament que aquestes experiències haurien d'estar presents d'una altra manera al dispositiu final.

Residència 3 a Marsella

Quant a la meva residència internacional, el meu objectiu va ser investigar tècnicament el dispositiu que cercava crear, a més de qüestionar-me l'espai on seria emmarcat la proposta (rural, forestal, urbà, etcètera). **Per poder aprofitar d'una manera més profunda la residència, vaig decidir acompanyar-me de diferents perfils** com són la Carmen Triñanes (directora d'art de cinema), la Montse Pinheiro (il·luminadora i dissenyadora gràfica, acompanyament de l'Institut Ramon Llull) i Laura Viñals (productora de la companyia Ça marche).

Tot i sentir que la meva recerca s'havia expandit enormement al llarg dels darrers mesos, cap a racons que no hauria imaginat,

però que, alhora, se sentien orgànics i havien enriquit el projecte, em trobava en un estadi molt primigeni quant a l'àmbit tècnic d'*Incendis*. És per això que, tot i sentir el desig de desestructurar el dispositiu -o poetitzar-lo, i tenint en ment que recrear un incendi sense foc podia arribar a ser un fracàs, vam optar amb l'equip tècnic per començar per l'inici i ser capaços, en un primer moment, de **dissenyar un incendi verídic fent servir efectes especials i el mínim de dotació tècnica possible, per recrear d'una manera "macro" la nostra idea.**

En aquesta línia, durant els cinc dies de residència vam dedicar-nos a entendre **diferents nocions dels incendis, dominar les diferents tècniques/maquinàries que formaven part del dispositiu i explorar el vessant fàctic i físic del foc -posant en el centre, aspectes com l'olor, el so i la sensació tèrmica d'un incendi-**.

Alguns dels exercicis que vam dur a terme van ser:

- Provar múltiples textures i densitats de fum: amb l'objectiu de crear un quadre verídic d'un episodi d'incendi, vam testejar diferents màquines de fum, líquids i maquinària específica per poder recrear-lo.

- Diferència entre un incendi en espai urbà i incendi en espai de bosc.
- Testejar olors que ens retornen a l'espai d'un incendi.
- Sensació tèrmica física al trobar-se proper a un incendi.
- Desorientació i presències dins del fenomen.
- Refraccions de llum a l'aigua i maneres de projectar la llum d'un incendi.
- Incendi complet (viscut des de dins i des de la distància).

A tall de conclusió, voldria afegir que **la residència va ser molt profitosa i, diria jo, exitosa, ja que la decisió de recrear un incendi abans de començar a poetitzar-lo i desestructurar-lo va ser la correcta. Encara més, vam descobrir que aquesta orientació del projecte funcionava i era més poderosa del que ens havíem imaginat i, per tant, hauria de continuar sent explorada a les properes residències de creació d'*Incendis*.**

MATERIAL GRÀFIC RESIDÈNCIA A MARSELLA:

https://drive.google.com/drive/folders/1Jez-nRGN7HRBCIQyfS_oM1uxJCOLb6o?usp=sharing

*Imatges de la residència tècnica a
Marseille. Novembre 2023.*

Descripció de la metodologia emprada i reflexió sobre aquesta

Probablement, **aquest projecte és el més declaradament polític i social que he fet. Aquesta peça obligatòriament prescindeix de qualsevol rastre de singularitat biogràfica per abraçar el nostre ser comú.** Des d'aquí em col·loco a pensar la col·lectivitat i els meus llaços amb el públic. En aquest projecte, vaig abordar la creació d'una instal·lació que simulava un incendi al bosc mitjançant l'ús d'efectes especials. La metodologia de la meua recerca es basaria, doncs, en una combinació d'aspectes tècnics, interacció amb testimonis i exploració filosòfica i científica.

Durant els últims anys he anat desenvolupant un tipus de treball que barreja l'artesanía i la tècnica amb «ready makes» i materials oposats. Experimentant amb l'apropiació, la creació i el sacrilegi. Aquests són, en el fons, els exercicis que marquen la nostra època i són el que hem de tenir en compte a l'hora de voler entendre i parlar amb la nostra comunitat. Aprofitant-se del món tancat que creen les arts vives, però sense deixar de llegir-se en l'absoluta actualitat dels nostres objectes i performers oposats. És a dir, aprofito per a crear dispositius originals que no amaguin (al contrari) que els materials amb els quals treballa són la nostra realitat més actual i comuna.

És aquest performer o aquesta persona, amb aquest cos i aquesta presència, el que em permet que l'espectacle pugui desenvolupar-se.

Primer de tot, **vaig explorar la bibliografia especialitzada en incendis des de perspectives filosòfiques i científiques. A més, vaig analitzar la literatura i fons cinematogràfics** (de naturaleses diverses) existents sobre l'impacte psicològic i social dels incendis forestals, amb l'objectiu d'informar la narrativa i l'experiència que volia transmetre a través de la instal·lació. Això em va permetre contextualitzar la meua obra dins d'un marc conceptual més ampli.

Per una altra banda, la finalitat dels tallers d'investigació amb testimonis va ser registrar les seves experiències -directes o indirectes- amb el foc i l'incendi, per després posar en diàleg aquest corpus riquíssim amb totes les reflexions teòriques personals i de tercers. **Recopilar testimonis em permetria comprendre les dimensions emocionals i pràctiques d'un incendi forestal o urbà. Aquestes experiències em van proporcionar una base realista i emotiva per a la meua instal·lació.** Com he comentat anteriorment, tot i que inicialment vaig considerar treballar amb

testimonis a escena, vaig decidir finalment concentrar-me en la creació d'una instal·lació tècnica. Aquesta adaptació es basa en l'evolució del projecte i la comprensió que la instal·lació en si mateixa pot transmetre de manera més efectiva la complexitat del tema.

Finalment, vaig investigar i desenvolupar la tecnologia necessària per simular de manera realista un incendi en un entorn controlat. Això inclouria la **creació de dispositius, efectes visuals i sonors, així com la implementació de mesures de seguretat. Per fer-ho, vaig col·laborar amb experts en efectes especials i tecnologia per garantir l'autenticitat i seguretat de la instal·lació.**

Aquesta metodologia integral em va permetre abordar la instal·lació des d'una perspectiva tècnica i emocional, fusionant la tecnologia amb l'autenticitat de les experiències humanes i el coneixement acadèmic.

Rodatge del film Skyfall,
Sam Mendes. Director de fotografia:
Roger Deakins. 2015

Resultats, descobriments i conclusions

Per a aquesta investigació, m'interessava continuar amb els ulls posats en el nostre món actual, tot i embevent-lo en dispositius dramàtics, narratius o performatius. M'aventurava a dialogar amb la contemporaneïtat des d'aquest lloc, partint d'uns fonaments mítics. Això, evidentment, no era senzill. Tot i això, considero que el procés d'investigació ha estat extremadament enriquidor i ha creat el context adequat per trobar una sèrie de fenòmens i eines escèniques que em semblen extremadament interessants i que detallaré a continuació.

Al fil d'aquesta última investigació, em semblava oportú **elaborar un discurs necessari amb la comunitat i allò comú**. Tot i que jugo amb referents populars i intento treballar com a mitòleg de la contemporaneïtat, l'aproximació a la comunitat no és des d'un lloc fred i distanciat. Tampoc des d'una falsa proximitat en què es pretén representar-la en una impossible totalitat. És a dir, no pretenia situar-me en una posició solipsista (ja no hi ha respostes, i per això col·loco l'humà sense atributs en escena, sense virtuts i despersonalitzat) però tampoc en el seu lloc invers, pretensions i probablement inconsistent i pla. El meu interès residia en **fer aparèixer, d'una banda, el pensament humanista en la seva quotidianitat més absoluta, i**

la figura amb tota la seva potència imaginativa i ficcional, és a dir, sense perdre l'essència d'aquesta teatralitat buscada (la ficció del dispositiu).

En aquesta exploració artística centrada en els incendis, he buscat una **convergència entre la bellesa i la destrucció, amb l'objectiu de capturar la complexitat d'aquest fenomen**. Inspirat per les paraules evocadores de Gaston Bachelard i Dostoievski sobre el foc, he buscat entendre com aquest element, tan intrínsecament associat amb la imaginació i la memòria, pot ser un portal cap a altres dimensions de significat, però alhora **no deixa d'evocar una relació intrínseca amb la mort, la destrucció i la bellesa** implícita en ambdues idees.

La flama, com una metàfora encesa, m'ha conduït cap a la paradoxa de la seva pròpia existència, obrint les portes a una renovada somiació (el que anomenaria Bachelard "*la rêverie*"). A través d'aquest projecte, he intentat no només representar **la magnificència de les flames en sí mateixes, sinó també expressar la profunda connexió entre el foc que vela i l'ànima que recorda**. El temps, en aquest context, es fa lent, com si

recordar i brillar requerissin la mateixa paciència. En aquest camí cap a la fusió d'imaginació i memòria, m'he endinsat en un món on les imatges i els records convergeixen. A través de la flama, he experimentat una multiplicació prolífica d'aventures somiadores, connectant amb els grans poetes i percebent **la flama no només com un fenomen del món, sinó com un ésser que parla i pateix.**

Les paraules de Bachelard ressonen en cada crepitació i gemec de la flama, recordant-me que fins i tot el dolor més petit és una metàfora del dolor del món. A través del murmuri fosc d'aquesta Gehena, he intentat capturar la sordina i miniaturització dels trons que Franz von Baader descriu com intraduïbles. En aquesta cerca, he reconegut la complexitat dels fenòmens sonors i la seva intraduïbilitat entre llengües.

D'altra banda, havent pogut testejar tècnicament aquesta investigació m'ha permès reafirmar-me en el fet que aquesta proposta s'ha de sustentar en **l'experiència física i fàctica de l'espectador. La possibilitat de reflexionar entorn de l'engany, de la ficcionalitat de l'aparat instal·latiu seria més poderosa, doncs, si afegim a l'experiència de l'espectador tot un seguit d'estímul com poden ser l'olor, el so o la calor.**

Crec en la rellevància del projecte i en la seva contemporaneïtat temàtica i metodològica. La conclusió que en trec entorn de la contemporaneïtat -i les qüestions d'aquest projecte relatives a la comunitat- té en compte que **el pensament o la consideració de la mort no és que hagi estat desplaçada de la nostra experiència, sinó que ha desaparegut com a condició existencial**, és a dir, la construcció subjectiva avança cap a un estadi on la mort i la nostres nocions de destrucció i violència no entraran dins de l'horitzó de possibilitats. És en el marc d'un subjecte -aprovant el títol del best-seller homònim "*Homo Deus*"- que és necessari posar sobre la taula la importància de no perdre de vista la mort i la mundanitat -i considero que *Incendis* posa la seva mirada en aquest estat-

Finalment, en tant que la investigació pretenia operar dins d'un teixit associatiu i posar en escena una part representada de la comunitat, tractant aquest tema es reapropia de la nostra mundanitat, és a dir, de la nostra condició humana. Una reapropiació que es duu a terme d'una manera pràctica i factual (el treball amb els testimonis). Per això **no només poso èmfasi en el qual diu la instal·lació o investigació (com a text, en la seva lectura) sinó el que diu el gest de fer la peça, el que implica parlar d'això amb ciutadans, inserir aquest tipus de reflexió en una comunitat ja existent.**

Fons documentals consultades:

- Arxiu del MACBA (Barcelona).

Fons bibliogràfiques i d'hemeroteca

i altres fonts:

Bibliografia

- AGAMBEN, Giorgio. (2016). *El fuego y el relato*. Madrid, Ensayo sexto piso.
- BACHELARD, Gastón. (2015). *La llama de una vela*. Buenos Aires, El cuenco de plata.
- BACHELARD, Gastón. (1988). *Fragments d'une Poétique du Feu*. París, Puf.
- DIDI-HUBERMAN, Georges. (2014). *El hombre que andaba en el color*. Madrid, Abada editores.
- DOSTOYEVSKY, Fiodor. (2015). *Los demonios*. Madrid, Alianza editorial.
- ESQUILO. (2011). *Tragedias*. Madrid, Alianza editorial.
- DE NERVAL, Gerard. (1986). *Las hijas del fuego*. Madrid, Biblioteca nueva Madrid.
- NIETZSCHE, Friedrich. (2012). *Más allá del bien y del mal*. Madrid, Alianza editorial.

Hemeroteca

- FELDZER, Gérard. Le monde [en línia]. *Nous sommes dans une véritable guerre du feu qui nécessite d'amplifier la coopération internationale*, 12 d'agost de 2022. Disponible a: https://www.lemonde.fr/idees/article/2022/08/12/incendies-nous-sommes-dans-une-veritable-guerre-du-feu-qui-necessite-d-amplifier-la-cooperation-internationale_6137829_3232.html
- LANCIEN, Maxie. Le monde diplomatique [en línia]. *En Australie, une saison en enfer*, 13 de gener de 2019. Disponible a: <https://www.monde-diplomatique.fr/2020/01/LANCIEN/61166>
- Museu de la vida rural [en línia, exposició virtual]. *Jugar amb foc*. Disponible a: <https://virtual.expofoc.cat/>
- MILLASTRE, Jan [en línia]. Disponible a: <https://www.ccma.cat/3cat/jan-millastre-un-exemple-de-vitalitat-i-optimisme-despres-dun-trauma-extrem/video/6197250/#onboarding=true>

Artistes

- ELIASSON, Olafur. Disponible a: <https://olafureliasson.net/>
- KOVALAINEN, Ritva. Disponible a: <https://www.ritvakovalainen.com/>
- SELLARÉS, Marc. Disponible a: <https://www.marcsellares.cat/>
- WEERASETHAKUL, Apichatpong. *Fever room* [vídeo en línia]. 2015. Disponible a: <http://www.kickthemachine.com/page80/page34/page59/index.html>

EQUIP COL·LABORADOR

Direcció i dramatúrgia

Nico Jongen

Testimonis

Gemma Carbó, Maria
Dolores Diz, Matteo
Ferrarini, Jaime
Kulisevsky, Leo Lisé,
Jan Millastre, Francesc
Miquel, David Mossé,
Tizziana Mutti, Nieves
Parreño, Maria Dolors
Pedrós, Pascal Muls,
Assu Planas, Andrea
Ramundo, Jordi
Romero, Clàudia Serra,
Juan Talavera, Toni Vila

Espai & disseny d'art

Carmen Triñanes

Producció

Laura Viñals

Acompanyament

Marta Monistrol &
Montse Pinheiro

Agraïments

Maria Capell, Teresa
Carranza, Ester Criado,
Anna Giribet, Pepa
Pasamón, Mike Ribalta,
Alejandro Santaflorientina

Nico Jongen

Contacte

nico@camarche.es

+34 671080229

Les fotografies de portada i contraportada formen part del projecte "The burn" (2007) de l'artista Jane Fulton.